

Kết nối dòng họ và hướng về cội nguồn tại tại đất Thăng Long – Hà Nội những năm qua

Xuân Mai

Khi đất nước đổi mới, kinh tế - xã hội bắt đầu phát triển, là lúc những nhu cầu văn hóa tinh thần của nhân dân được khơi dậy rất phong phú đa dạng. Các thế hệ con cháu trong Trịnh tộc vùng đất Thăng Long xưa, khi làm ăn thuận lợi, đời sống tinh thần thông thoáng đã thể hiện nỗi trăn trở, lòng nhớ ơn Tổ tiên và gìn giữ tôn tạo những di sản văn hóa mà cha ông để lại.

1. Khởi nguồn kết nối hoạt động Trịnh tộc.

Đất kinh đô – Thăng Long, Đông Đô, Hà Nội – hơn một ngàn năm đã tích tụ những tinh hoa văn hóa dân tộc. Tại đây, đã có một thời kỳ lịch sử gần 250 năm các danh nhân họ Trịnh đã cùng các triều đại vua Lê gánh vác sứ mệnh phát triển và gìn giữ đất nước. Công lao Tổ tiên đã trải qua bao thăng trầm của lịch sử, luôn thôi thúc các lớp con cháu tìm về cội nguồn, muốn ngày càng làm sáng tỏ nhiều điều còn uẩn khúc hoặc bị che lấp trong quá khứ.

Vào cuối năm 1992, bác **Trịnh Dẫn**, nguyên Trưởng ban Tuyên giáo tỉnh ủy Thanh Hóa, từ quê Vĩnh Lộc ra Hà Nội muốn tìm để chấp mỗi cho sự ra đời của *Ban Liên lạc họ Trịnh*. Đã có cuộc gặp mặt của 6 vị trao đổi về ý tưởng ban đầu để kết nối dòng họ. Đến 2/ 10/ 1993, tại nhà 34 phố Nguyễn Thái Học có cuộc họp trụ bị ra đời Ban Liên lạc họ Trịnh Tại Hà Nội. Ngày 24/ 10/ 1993, ghi một dấu ấn lịch sử trong công việc của họ Trịnh, đã có cuộc gặp của 111 đại biểu họ Trịnh tại thôn Giáp Nhị, xã Thanh Liệt, huyện Thanh Trì, Hà Nội. Ở đây có mặt đại biểu của nhiều chi họ Trịnh của Hà Nội, cũng có mặt đại biểu một số chi họ Trịnh của Hà Tây và địa phương gần Hà Nội cùng thể hiện ý nguyện chung về việc khởi động hoạt động kết nối họ Trịnh cả nước.

Với những sự kiện trên thôi thúc việc kết nối dòng họ, ngày 10/ 4/ 1994, **Ban Liên lạc họ Trịnh Hà Nội** chính thức thành lập. 6 thành viên sáng lập Ban Liên lạc là các vị: **Trịnh Tụ** (trưởng ban); **Trịnh Vọng** (thư ký) cùng các ủy viên: *Trịnh Bình Di, Trịnh Quang Vũ, Trịnh Lương* và *Lê Hợp Hải* (tức Trịnh Hải). Ngày 5/ 3/ 1995, Ban Liên lạc họ Trịnh đã mời cuộc họp mở rộng tại hội trường Công đoàn tỉnh Hà Tây. Có đông đảo đại biểu từ một số tỉnh miền Bắc, cùng đại biểu của Hà Nội, Hà Tây và Thanh hóa đến dự, được coi là **sự kiện chính muồi về ý tưởng và tổ chức**, khởi động cho các hoạt động của của dòng Họ. Tại đây đã nêu ra dự thảo Quy ước hoạt động của Ban Liên lạc họ Trịnh; một số việc trong chương trình hoạt động; thống nhất bổ sung để Ban Liên lạc có 9 thành viên, do bác **Trịnh Tụ** là Trưởng ban; bác **Trịnh Vọng** là thư ký và có sự tham gia của bác *Trịnh Nhu*, bác *Trịnh Bốn* và bác *Trịnh Đình Lương*. Sau đó Ban liên lạc tiếp tục được phát triển, bổ sung là 19 thành viên; và đến tháng 5 năm 1995 Ban Liên lạc có 32 thành viên.

Phạm vi và nội dung hoạt động của Ban Liên lạc họ Trịnh ngày càng mở rộng. Ban Liên lạc (BLL) đã phân công thực hiện những việc lớn: (1) nghiên cứu về sử dòng họ, phả của các chi họ; (2) chấp mối liên hệ và giao lưu của các chi họ; (3) động viên các chi họ tôn tạo di tích văn hóa tâm linh và sinh hoạt truyền thống. Bắt đầu tìm kiếm, tổ chức tưởng niệm tại các di tích văn hóa dòng họ tại Vĩnh Lộc, Yên Định (Thanh Hóa). Nhiều ý tưởng và việc làm của BLL họ Trịnh Hà Nội bắt gặp điều tâm niệm của những đại diện của họ Trịnh tại Thanh Hóa. (4) khuyến khích con cháu học hành thành đạt; (5) mở rộng, lan tỏa hoạt động của họ tộc ra các địa phương khác... Bản tin của BLL họ Trịnh đã ra đời, cung cấp nhiều thông tin bổ ích, có ý nghĩa động viên các hoạt động của họ tộc hướng vào việc tôn vinh Tổ tiên và kết nối dòng tộc.

Do vậy, đến 16/ 7/ 2006, tại hội trường Bộ Tư lệnh Bộ đội Biên phòng, **Đại hội đại biểu họ Trịnh** đã họp, nhất trí lấy tên Ban Liên lạc họ Trịnh thành **Ban Liên lạc Họ Trịnh Việt Nam**. Tại đây, Trung tướng **Trịnh Trân**, nguyên Tư lệnh Bộ đội Biên phòng được cử giữ trách nhiệm *Trưởng ban Liên lạc* thay cho ông Trịnh Tự do tuổi cao và sức khỏe hạn chế xin thôi trách nhiệm. Các vị phó ban gồm: ông *Trịnh Tất Đạt*, phó ban; ông *Trịnh Bá Bảo*, phó ban phụ trách sử và phả; ông *Trịnh Đình Tài* phó ban phụ trách công tác các chi họ. Ban Liên lạc họ Trịnh Việt Nam lúc này có 32 thành viên.

Tháng 9 năm 2006, sau hai tháng nhận trách nhiệm, ông Trịnh Trân, Trưởng ban Liên lạc họ Trịnh Việt Nam từ trần. Tháng 11/2007 tại Đại hội họp tại hội trường UBND tỉnh Thanh Hóa, công việc của dòng họ được bàn bạc triển khai với nội dung và quy mô rộng lớn hơn. Nhân đây cũng kiện toàn nhân sự của BLL, ông **Trịnh Đình Hưng** đã được bầu làm Chủ tịch; đồng thời Ban Liên lạc họ Trịnh Việt Nam được đổi thành **Hội đồng họ Trịnh Việt Nam**.

Do một số lượng nhân sự quan trọng đã tham gia Ban Liên lạc họ Trịnh Việt Nam, nên cũng vào dịp này **Ban Liên lạc họ Trịnh Hà Nội** ông *Trịnh Tất Đạt* làm Chủ tịch, hai phó chủ tịch là ông *Trịnh Quang Cựu* và ông *Trịnh Dương*.

Tháng 6 năm 2009 Ban Liên lạc họ Trịnh Hà Nội cũng được kiện toàn và đổi thành **Hội đồng họ Trịnh Thăng Long – Hà Nội**, (địa bàn thủ đô cũ) do ông *Trịnh Xuân Tiến* làm chủ tịch. Các phó chủ tịch gồm các ông: *Trịnh Dương*, *Trịnh Đình Tài*, *Trịnh Hợp Hải* và *Trịnh Đức Cường*. Đến tháng 6/ 2012 ông *Trịnh Xuân Giới* đã kế nhiệm giữ vai trò Chủ tịch Hội đồng thay ông *Trịnh Xuân Tiến*, do tuổi cao xin thôi trách nhiệm. Từ tháng 9 năm 2018, Hội đồng họ Trịnh Thăng Long – Hà Nội do ông *Trịnh Dương* làm chủ tịch và các ông *Trịnh Xuân Dũng*, *Trịnh Quốc Hải* là phó chủ tịch với 21 thành viên của Hội đồng.

Gần hai thập kỷ hoạt động, qua mấy lần bổ sung, kiện toàn và đổi tên, địa bàn Thủ đô là nơi khởi nguồn cho việc kết nối công việc Trịnh tộc cả nước. Nhiều thành viên từ nhiều lĩnh vực khác nhau đã đóng góp công sức vào hoạt động của Ban Liên lạc; và sau này gọi là Hội đồng họ Trịnh Thăng Long - Hà Nội; đây

cũng là nơi giới thiệu và đóng góp nhiều thành viên Hội đồng họ Trịnh Việt Nam. Đất Thủ đô và tỉnh Thanh Hóa là hai điểm nhấn có vai trò thu hút và lan tỏa hoạt động của dòng họ. Bối cảnh chung cũng có thuận lợi, nên hoạt động của Trịnh tộc ngày càng sôi động, mở rộng địa bàn, đi vào nề nếp, tác động thiết thực đến các chi họ ở nhiều địa phương, thu hút thêm nhiều thành viên trong họ tộc tham gia.

2. Nét văn hóa tâm linh và truyền thống dòng họ tại Thăng long – Hà Nội.

Hơn 1000 năm được chọn làm Thủ đô, Hà Nội luôn là trung tâm kinh tế, văn hóa, xã hội của cả nước. Nhân tài của cả nước quy tụ về đây, rồi qua thi cử, đề bạt, nhiều người thành đạt ở các chức danh, nghề nghiệp (nho sĩ, sĩ phu, doanh nhân, nhà công nghệ, nhà quản lý) lan tỏa đi lập nghiệp ở nhiều vùng miền và đi nước ngoài. Hoạt động của dòng họ tại địa bàn Thủ đô do đó cũng có những nét đặc thù riêng.

Một là, Có những chi họ đã sống nhiều đời, các thế hệ con cháu trở thành các cộng đồng đông đảo. Việc thờ cúng Tổ tiên và sinh hoạt truyền thống ở đây đã thành nề nếp, đi vào quy ước của dòng họ, trở thành gia phong trong từng chi cành nhỏ và ở mỗi gia đình. Hàng năm mỗi chi họ có ngày Giỗ Tổ, ngày họp họ, ngày Xuân tế, ngày Thanh minh...đó là dịp để con cháu xa gần trở về gặp mặt, làm lễ nhớ ơn các bậc tiền bối có công gây dựng dòng họ. Lớp trẻ ngày càng tham gia nhiều hơn vào các hoạt động ở các chi họ. Trong những năm gần đây, vào dịp 18 tháng 2, ngày kỵ Minh khang Thái vương Trịnh Kiểm, nhiều chi họ của đất Thăng Long đã cử các đoàn về dâng hương tại Phủ Trịnh, Nghè Vẹt và các di tích họ Trịnh tại huyện Vĩnh Lộc, huyện Yên Định, tỉnh Thanh Hóa; làm cho số người hành hương và không khí của ngày 18/ 2 thêm trang trọng và sôi động.

Hai là, Nhiều di sản văn hóa tâm linh của dòng họ được giữ gìn và tôn tạo qua nhiều đời. Ví dụ như nhà thờ của các chi họ Trịnh: Phủ Lỗ, Định Công, Mai Lâm, Xuân La, Thịnh Liệt... Bên cạnh đó còn có các di tích như: Phủ Thái Kiều, nơi đặt phủ Chúa Trịnh xưa đã trở thành đình làng Trung Phụng (nay là phường Trung Phụng thuộc quận Đống Đa); Hành cung Cổ Bi của Chúa Trịnh Cương trở thành đình làng Bình Minh (thị trấn Cổ Bi, huyện Gia Lâm). Tại hai nơi này đúng 18/ 2 âm lịch hàng năm cũng tổ chức lễ hội của dân làng. Ở mỗi di tích còn để lại văn bia, sắc phong, câu đối có giá trị văn hóa, lịch sử. Các chi họ cũng gìn giữ tôn tạo nhiều ngôi mộ tổ. Gia phả được giữ gìn và ghi chép bổ sung qua nhiều đời. Vì các chi họ ở đây có nhiều người được học hành, có thầy đồ, hương sư có điều kiện ghi chép gia phả, tộc phả.

Ba là, Nhiều thành viên có chuyên môn và tri thức chuyên sâu ở những lĩnh vực khác nhau có thể đóng góp cho hoạt động của dòng họ. Có thể nêu lên một số ví dụ tại địa bàn Thăng Long – Hà Nội như sau:

(1). Ông **Trịnh Xuân Tiến** đã dành nhiều thời gian và công sức khi nghỉ hưu để viết 6 cuốn sách tôn vinh công lao của các Chúa Trịnh trong sự nghiệp của

đất nước¹. (2). Ông **Trịnh Bình Di** đã sớm cung cấp thông tin (trong Bản tin họ Trịnh) liên quan tới phá của nhiều chi họ. Ông đã dành nhiều công sức sưu tập và viết *Đại tộc phá của họ Trịnh*, sẽ được Hội đồng họ Trịnh Việt Nam ấn hành trong thời gian tới. (3). Ông **Trịnh Quang Vũ** đã nghiên cứu nhiều tư liệu ở trong và ngoài nước về mỹ thuật, điêu khắc, trang phục và đã xuất bản cuốn: *Trang phục thời Lê – Trịnh*, do NXB Từ điển Bách Khoa ấn hành. Ông Trịnh Bình Di và ông Trịnh Quang Vũ còn cho ấn hành cuốn *Họ Trịnh và Thăng Long*, cũng do NXB Từ điển Bách khoa ấn hành. (4). Ông **Trịnh Bá Bảo** đã viết cuốn *Đại Trịnh tộc phá lục* hơn 200 trang làm tư liệu tra cứu và tham khảo cho các chi họ Trịnh thuộc nhiều tỉnh khác nhau. (5). Kiến trúc sư **Trịnh Hồng Đoàn**, nguyên Phó hiệu trưởng Trường Đại học Xây Dựng Hà Nội đã phụ trách nhóm thiết kế phục hồi và tôn tạo Vương phủ Trịnh, di tích lịch sử cấp nhà nước tại xã Vĩnh Hùng, huyện Vĩnh Lộc, Thanh hóa. Rất tiếc, do bệnh tình, ông đã ra đi khi công trình còn dang dở mà các đồng nghiệp đang tiếp tục hoàn thành. (6). Ông **Trịnh Dương**, hiện là Chủ tịch HĐHT Thăng Long – Hà Nội, đã viết tài liệu *Về sự xuất hiện và vai trò của họ Trịnh trong lịch sử dân tộc*. Ông cũng cung cấp những tư liệu của các chi họ Trịnh nhiều địa phương cho Tạp chí Xưa và nay của Hội Sử học Việt Nam.

Vào dịp đất nước kỷ niệm 1000 năm Thăng Long, tại Hà Nội cũng đã diễn ra nhiều cuộc hội thảo khoa học được chuẩn bị chu đáo, mang giá trị khoa học và lịch sử do nhiều cơ quan nghiên cứu phối hợp với HĐHT Việt Nam tổ chức. Có nhiều nhà nghiên cứu của nhiều ngành tham gia hội thảo, đã nêu lên nhiều tư liệu và cách nhìn nhận mới mẻ về vai trò các Chúa Trịnh và những đặc điểm lịch sử của thời Lê Trung Hưng, kéo dài gần 250 năm trong lịch sử phát triển của đất nước. Nhiều cuốn sách của các tác giả viết về họ Trịnh và những tập kỷ yếu hội thảo khoa học đã được tu chỉnh và xuất bản. HĐHT Thăng Long – Hà Nội đã mua và gửi những tài liệu này cho các tủ sách của chi họ tại Hà Nội.

Bốn là, *Lớp người cao tuổi trong dòng họ quan tâm tương lai lớp hậu duệ, khuyến khích con cháu học hành và phấn đấu tiến bộ*. Mỗi kỳ sinh hoạt tại chi họ thường là dịp biểu dương các cháu chăm học và đỗ đạt. Các chi họ lập Quỹ khuyến học giúp các cháu nghèo hoặc gia đình gặp cảnh khó khăn duy trì việc học hành. Nét truyền thống đẹp về học hành của nhiều dòng họ được lưu giữ lâu đời ở các vùng đô thị và ven đô. Nay hòa vào phong trào khuyến học, khuyến tài, khởi nghiệp ở tại cơ sở càng mở thêm cơ hội cho các thế hệ con cháu Trịnh tộc tiếp cận nhu cầu lao động tri thức ở thời kỳ công nghiệp hóa và hội nhập quốc tế. Đây cũng là cơ hội để lớp lao động trẻ của dòng họ tìm việc làm, lan tỏa thêm rộng ra nhiều vùng miền. Thậm chí nay cũng có nhiều cơ hội cho các gia đình trẻ trong dòng họ định cư nhiều hơn ở các nước đang thiếu lao động trẻ.

---

¹ Ông *Trịnh Xuân Tiến* đã cho in 6 cuốn sách viết về: Khang vương Trịnh Căn, Nhân vương Trịnh Cương, An vương Trịnh Doanh do NXB Lao Động ấn hành; cuốn *Chàng trai làng Sóc* và cuốn *Chim bằng tung cánh* do NXB Văn hóa Thông tin ấn hành.

Thứ năm, Một số yếu kém trong hoạt động văn hóa tâm linh của các chi họ Trịnh ở Thăng Long – Hà Nội là: (1) Mỗi chi họ chăm lo cho các sinh hoạt dòng họ và tôn tạo di tích tại chỗ thì khá tốt. Nhưng việc tham gia vào các cuộc vận động công đức, xây dựng các công trình chung của cả họ Trịnh còn nhiều hạn chế; hầu hết vẫn là các cá nhân có điều kiện tự làm công đức. (2) Việc kết nối các nhà nghiên cứu, các doanh nhân, lớp trẻ tại địa bàn còn lúng túng, thiếu màu sắc đa dạng. (3) Chưa tạo được nguồn gây quỹ ổn định. Do vậy, tổ chức giao lưu theo chuyên đề và hoạt động bề nổi còn bị hạn chế. Không đáp ứng được nhu cầu trao đổi và hiểu nhau giữa các chi họ. Đó cũng là những yếu kém, hạn chế mà HĐHT TLHN cần tiếp thu kinh nghiệm từ các tỉnh bạn, tìm giải pháp cụ thể để khắc phục trong những năm tới.

3. Chăm lo cho những hoạt động dòng họ ở thời kỳ mới tại Thăng Long – Hà Nội.

Tại Đại hội đại biểu họ Trịnh Thăng Long- Hà Nội tháng 9 năm 2018, đã Tổng kết 5 năm hoạt động của các chi họ và của Hội đồng; thảo luận và bổ sung Quy ước hoạt động và định ra Chương trình hành động chung của các chi họ trong 5 năm tiếp theo (2018 – 2023). Tại địa bàn Thăng Long – Hà Nội cần duy trì những mặt mạnh, những nét đặc thù truyền thống những năm qua, trao đổi và học tập kinh nghiệm của các tỉnh bạn, khai phá và đổi mới hoạt động tại địa bàn. Gắng sức làm cho hoạt động dòng họ có nhiều màu sắc đa dạng hơn, thu hút nhiều hơn các đối tượng đặc thù có nhiều tiềm năng tham gia vào hoạt động của họ tộc. Giữ mối liên hệ và công tác thông tin giữa các chi họ tại Hà Nội với HĐHT TLHN. Tiếp thu và bổ sung hoạt động mà Hội đồng họ Trịnh Việt Nam đề ra; phối hợp, làm phong phú thêm hoạt động dòng họ tại Thủ đô, Trung tâm kinh tế, văn hóa, xã hội của cả nước.

Sau Đại hội Đại biểu họ Trịnh cả nước cuối 2019, khi điều kiện chín muồi, HĐHT Việt Nam nên chủ trì bàn về một lộ trình Kiện toàn HĐHT Hà Nội theo địa giới hành chính của Thủ đô mới. Đó cũng là một nguyện vọng chính đáng của các chi họ tại Hà Nội, đồng thời cũng là sự trông đợi thiện chí của các địa phương trong cả nước vì vai trò của Hà Nội trong hoạt động Trịnh tộc nói chung.